

واکنش

اعتماد روبه زوال

● جمعی از معماران ایران در واکنش به سقوط هواپیمای اوکراینی و اتفاق‌های پس از آن بیانیه‌ای داده‌اند که در ادامه می‌خوانید: «روز چهارشنبه جمعی از هم‌وطنان مان در فاجعه‌ای بزرگ - سقوط هواپیمای اوکراینی- در خطایی نه‌تنها انسانی که همچنین اشتباهی ساختاری جان خود را از دست دادند و بهت و ناباوری و استیصال و خشمی که جامعه ایرانی را - در سراسر جهان- در خود فرو برده بود، با گفت‌وگوهای غیرشفاف و ضدونقیض مسئولان افرون شد. صبح روز شنبه ۲۱ دی‌ماه، در اطلاعاتی‌ای رسمی دلایل این فاجعه انسانی به اطلاع مردم رسید؛ و گویی هواپیمای اوکراینی بار دیگر سقوط کرد و هم‌وطنان‌مان بار دیگر چهره در نقاب خاک کشیدند و ما هزاربار دیگر در اندوه و بهت و خشم فرو رفتیم. تسلیت و ابراز همدردی واژه کوچکی است در برابر این درد. گاه حجم اندوه چنان عظیم است که واژه کم می‌آورد و ناچیز می‌نماید. گویا قرار نیست پرچم‌های سیاه از کوی و برزن و درودیوارهای این سرزمین پایین کشیده شوند.

جان رفتگان را تاوان و درد ماندگان را تسکینی نیست. طبیعی‌ترین رفتار مسئولان مستقیم و غیرمستقیم این فاجعه- اما - نه برای تسکینی که دست نخواهد داد، که برای جلوگیری از تکرار این فاجعه- این است که در گام اول استعفا و در گام دوم خود را در پیشگاه قانون قرار دهند تا نشان دهند در قبال عملکرد خود مسئول‌اند و جان آدمی در این سرزمین هنوز چنان و چندان بی‌ارزش نشده. کمترین کار، تشییع عمومی پیکر سوختگان این فاجعه در خیابان‌های اصلی شهرهای زادگاه یا محل سکونت‌شان است. شکافی که امروز میان حاکمیت، دولت و ملت شاهدش هستیم، روزبه‌روز عمیق‌تر می‌شود و آن‌ودمی است که به فروپاشی مطلق اجتماعی منجر شود. لازم است که مسئولان امر - که خود تصمیم گرفته‌اند به‌جای تسهیل‌گری و پوشیدن ردای حکمروایی خوب، متولی همه امور باشند- تبعات این رخداد تلخ را به‌عهده بگیرند، فراق‌گنی نکنند و با شفافیت، صداقت و عدم پنهان‌کاری، گامی - گرچه کوچک- در جهت ترمیم اعتماد روبه‌زوال عمومی بردارند. و در پایان می‌ماند این آرزوی کهن و دوردست، که خداوند، این سرزمین را از دشمن، از خشکسالی، و از دروغ در امان بدار».

پرنده آبی

آسیب دیدن زنجیرهای ارتباط

● پس از ماجرای شلیک به هواپیمای همچنین پنهان‌کاری این اتفاق از سوی مسئولان بار دیگر بحث ازدست‌رفتن اعتماد و آسیب‌دیدن زنجیرهای ارتباط مسئولان و مردم مطرح شده است. در این زمینه احسان شریعتی در صفحه شخصی خود نوشت: «پس از چند روز کتمان حقیقت توسط مسئولان سیاسی در برابر اتهامات و ارائه قرائن در سطح بین‌المللی، بالاخره، مسئولان نظامی واقعیت را با اعتراف به «خطای انسانی» فاش کردند. مسئولان دولتی در این روزها یا از مسیب حادثه خبر نداشتند که در این‌صورت غیرمسئولانه در چنین مقامی نشست‌ه‌اند و می‌بایست استعفا دهند و یا عاقدانه به مردم و به جهانیان دروغ می‌گفته‌اند که اشتراکشان در جرم اثبات و مضاعف می‌شود. سپس، مسئولان نظامی می‌باید پاسخ دهند که با توجه به نزدیکی پادگان‌ها و مراکز نظامی به فرودگاه‌ها، امکان تکرار خطا توسط کاربه‌دستان کارناشناس، گزارش‌بودن هزینه‌های گرامت از جیب ملت وجود دارد». «مسئولان» ما، به‌ویژه از نوع سیاسی و حقوقی کلمه که امروز بیش از دیروز از سوی مردم و افکار عمومی در ایران و جهان زیر «سؤال» قرار گرفته‌اند آیا «پاسخ‌گو» هم خواهند بود؟ نمی‌دانیم و خواهیم دید. از منظر اخلاقی اما هر یک از ما شهروندان این سرزمین نیز به نوبه خود مسئولیم؛ به‌ویژه اهل فرهنگ و اندیشه و قلم و بالاخص اهل «تعهد» به عدالت و آزادی انسان و مردم. ما مسئولیم زیرا می‌بایست و شایسته است که تمام حقیقت را رویاروی هر قدرتی به مردم بگویم. چنان‌که پیش‌تر نوشته بودیم، دو شرط پیش‌بینی و پیشگیری لازم و دو ملک مصونیت و توقیف نهایی مبارزه واقعی با جنگ‌افروزی نواستعماری، پشت‌گرم‌بودن به پشتوانه مردمی از درون و متکی‌بودن به شیوه قانون‌مدارانه و اجتناب از روش‌های سرکوبگرانه و جنگ‌افروزانه در برون است.

روزنامه شتر

www.sharghdaily.ir

دوشنبه ۲۳ دی ۱۳۹۸ - ۱۷ جمادی‌الاول ۱۴۴۱ - ۱۳ ژانویه ۲۰۲۰ - سال هفدهم - شماره ۳۶۲۲ - ۱۶ صفحه - اذان ظهر تهران ۱۲:۱۲ - اذان مغرب ۱۷:۳۲ - اذان صبح فردا ۵:۴۵ - طلوع آفتاب ۷:۱۴

روزنفرها

کارتون خواب

عبدالرحیم یاسر

گرمخانه - ۲

بیرون امن‌تر است

مجید موثقی ـ مستندساز

در همین اروپا وقتی از مرکز شهرِیا به قول معروف محله اعیان‌نشین‌ها دور می‌شوی، زندگی رنگ و بوی دیگری به خود می‌گیرد؛ خانه‌ها رنگ‌پریده می‌شوند، کافه‌ها بی‌صندلی، توریست‌ها کمتر، غذاها چرب‌تر اما ارزان‌تر، مغازه‌ها کوچک‌تر اما لبخنده واقعی‌تر! انگار این قسمت شهرها گرسنه و بی‌خواب مانده‌اند! یک بار سوار اتوبوسی بودم که از جنوب فرانسه به شمال ایتالیا می‌رفت. در شهر جنوا پیاده شدم، نیمه‌های شب بود. دو ساعتی وقت داشتم تا به اتوبوس بعدی برسم! کمی گرسنه بودم و بوی دریای مدیترانه اشتهایم را بارز کرده بود؛ وارد یک خیابان باریک با سنگ‌فرشی قدیمی شدم؛ همه جا تاریک بود و تنها کورسویی از یک فلافل‌فروشی در انتهای کوچهای به چشم می‌خورد. در طول مسیر آدم‌هایی بی‌پناه با چهره‌هایی استخوانی و لاغراندام در گوشه‌ای از خیابان به چشم می‌خوردند. گرسنگی از جشمان آنها موج می‌زد، چندتایی از من که تنها رنگین‌پوست میان آنها بودم، تقاضای سکه کردند، وارد مغازه شدم و یک ساندویچ سفارش دادم. یک کیسه پلاستیکی کوچک همراه من بود که چند تا پنیر فرانسوی در آن قرار داشت، کیسه را گوشه‌ای گذاشتم و پول ساندویچ را پرداخت کردم؛ جای کوچکی بود که همه مشتری‌ها سیاه‌پوست بودند. با اینکه در ایتالیا بودم اما حس جالبی داشتم‌که انگار در اروپا نیستم... سعی کردم از آن لبخندها بزنم که «نی‌آدم اعضای یکدیگرند» و احساس همدردی کنم با همه مشتری‌های مغازه که ناگهان

پیشنهاد

سیصدمین سمینار عصب‌پژوهی اجتماعی شرق؛ سیصدمین سمینار ادواری عصب‌پژوهی اجتماعی به «طنز در آثار صد سال اخیر ایران» اختصاص دارد. سخنران این نشست جواد مجابی است. در پایان نشست نیز صاحب‌نظران و علاقه‌مندان درباره موضوع به بحث و تبادل‌نظر می‌پردازند. این سمینار روز پنجشنبه، ۲۶ دی‌ماه، از ساعت ۸:۳۰ تا ۱۱:۳۰ صبح در سالن کنفرانس بیمارستان ایرانمهر (خیابان شریعتی، دوراهی قلپک) برگزار می‌شود و ورود برای عموم آزاد است. دکتر عبدالرحمن نجلر-حیم ازجمله پایه‌گذاران سلسله سمینارهای عصب‌پژوهی در ایران است. این سمینارها از سال ۷۴ در ایران با عنوان

بیانیه

ماتنها نیستیم

انجمن صنفی داستان‌نویسان تهران بیانیه‌ای درباره اتفاقات این چند روز و شلیک به هواپیمای مسافربری اوکراینی که سبب کشته‌شدن ۱۷۶ نفر ازجمله بیش از ۱۴۰ ایرانی شد، منتشر کرده است. در این هواپیما خانواده دو نفر از نویسندگان، حامد اسماعیلیون و منیرالدین بیروتی، حضور داشتند. در بخشی از این بیانیه آمده است: «در برابر فاجعه جز با مکت، لکنت و سکوت نمی‌توان سخن گفت؛ اما آن‌گاه که سیل بی‌پایان فجایع جانکها، یکی پس از دیگری رخ می‌نمایند، حتی «سکوت» نیز از وحشت به خود می‌لرزد و ناگزیر، به بیان درمی‌آید. در کمال بهت و خشم، نخست برای خانواده‌های داغدار و سوگوار، امید محال آرامش و تسلی داریم. برای شهروندان، آرزوی شکیبایی و تاب‌آوری می‌کنیم و برای دوست بسیار گرمای داستان‌نویس مان، حامد اسماعیلیون که همسر و دخترش را برای همیشه از دست داده است، توان فعلا محال دوباره نوشتن از درد و خشم و فقدان و یاس را آرزو داریم. همین‌طور برای دیگر دوست‌نویسندهمان، منیرالدین بیروتی عزیز که برادرزاده نازنینش را در جمع خانواده ندارد،

رسانه

پدافند رسانه‌ای

اقدامی که ضمن هماهنگی و هم‌افزایی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در حوزه مدیریت اطلاع‌رسانی، موجب یکپارچه‌سازی اقدامات و حذف تشتت در عرصه اجرا می‌شود. مقابله و رویارویی با دشمنان متخاصمی که با بهره‌گیری از ابزار رسانه در میدان جنگ نرم، فضای عمومی جامعه و تعاملات اجتماعی را هدف قرار گرفته‌اند، بدون برنامه‌ریزی ه‌دفمند و جامع و اقدام هوشمندانه و مشترک رسانه‌ای امکان‌پذیر نیست. عدم شفافیت و تأخیر در اعلام عامل سقوط هواپیمای اوکراینی، باعث اعتباربخشی به رسانه‌های خارجی شد و منزلت و مرجعیت رسانه‌ای کشور را به چالش کشید؛ ماجرائی که با تضعیف اعتماد عمومی جامعه و تخریب سرمایه عظیم اجتماعی پس از شهادت سپهد شهید حاج‌قاسم سلیمانی، بار دیگر بخشی از باورها و اعتقادات مردم را خدشه‌دار کرد. رسانه‌های داخلی به جای اثرگذاری بر جامعه و مدیریت افکار عمومی، اثرپذیر شدند و ظرفیت و پتانسیل‌شان برای جریان‌سازی در داخل و خارج از کشور، دستخوش هیجان‌زدگی، فقدان تخصص و بی‌تجربگی برخی از مدیران غیررسانه‌ای شد. هر کتش پیروز و اقدام موفق نیاز به پیوستی رسانه‌ای دارد تا ضمن پشتیبانی میدانی در حوزه اجرا، واکنش‌های احتمالی پس از آن را نیز پیش‌بینی کرده و راهکارهای متعدد و تاکتیک‌های عملیاتی مناسبی را برای مقابله و مواجهه بیندیشد. تشکیل «فرارگاه مرکزی پدافند رسانه‌ای» می‌تواند به عنوان پیشنهاد قابل تأملی برای برون‌رفت از این آسیب‌پذیری مستمر حاصل از بی‌برنامگی تلفی شود. فرارگاهی که صرفاً با حضور پیش‌کسوتان رسانه و متخصصان علوم ارتباطات تشکیل شده و با تدوین استراتژی‌های تولید و نشر محتوا - به‌ویژه در مقاطع حساس و مواقع بحرانی - راه را بر رفتارهای هیجانی و کنترل‌نشده‌غیرکارشناسان در این حوزه ببندد و رسانه‌های دیداری، شنیداری و نوشتاری و... را بر محور استراتژی واحدی ساماندهی و سازماندهی کند. در دنیای امروز، اطلاع‌رسانی از انحصار تشکیلاتی، سازمانی و فردی خارج شده و رسانه نیز نقش واسطه‌گری خود را از دست داده و به موجودی زنده و پویا تبدیل شده است. پس با تکیه بر سیاست‌گذاری‌های این فرارگاه و با حرکت بر اساس برنامه‌ریزی راهبردی و خط‌مشی‌گذاری صحیح رسانه‌ای، می‌توانیم در جنگ نرم و تحمیلی رسانه‌ای، پیشتاز و پیشرو باشیم.

اتفاق

به داد سیستان‌وبلوچستان برسیم

هرچند در شبکه‌های اجتماعی بسیاری درباره پنهان‌کاری مسئولان و همچنین برگزاری مراسم‌های مختلف در دانشگاه‌های تهران، شریف و پلی‌تکنیک پس از ماجرای شلیک پدافند موشکی به هواپیمای اوکراینی می‌نویسند، اما در سوی دیگری از ایران سیلی مهیب رخ داده است. از شنبه‌شب، مردم و بخشداران و افراد محلی سیستان‌وبلوچستان دراین باره می‌نویسند همچنین فعالانی که برای بهبود وضعیت این استان محروم تلاش می‌کنند به سوی این دیار حرکت کرده‌اند. درحالی‌که قلم‌هایی از انبوه آب‌های جاری‌شده در خیابان‌ها و روستاها منتشر می‌شود، خبر رسیده است که بسیاری از مردمان برخی قسمت‌ها ناگزیر شده‌اند شب را روی درخت‌ها و مناطق بالایالادست بگذرانند. یکی از اهالی سیستان‌وبلوچستان نوشته است: «درحالی‌که ما همه داغدار از دست‌دادن هم‌وطنانمان در سانحه سقوط هواپیما هستیم، سیستان‌وبلوچستان گرفتار بارش‌های فوق‌سنگین است که در دهه اخیر هر سابقه بوده و شهرها و روستاها در محاصره سیلاب هستند و تمامی راه‌های ارتباطی بعضی روستاها کاملاً قطع است. سیستان‌وبلوچستان را دریابیم...». دیگری نوشته است: «بارندگی‌ها شروع شده است و متأسفانه بسیاری از روستاهای دشتیاری و رزآباد در محاصره سیل هستند. در بعضی روستاها ازجمله اطراف نیک‌شهر مردم ناگزیر بالای درختان و مساجد

قلم سبز

فاجعه استرالیا - ۱

خطرات تغییرات اقلیمی جدی گرفته می‌شود؟

محمد درویش

● هرچند استرالیا به گرمای سخت و طولانی عادت دارد، اما این‌بار ماجرا فرق می‌کند. درواقع آنچه استرالیا - به‌ویژه نیوساوت ولز و ویکتوریا- از چند ماه پیش تاکنون تجربه می‌کند، بُعد جدیدی هم از نظر وسعت آتش‌سوزی - بیش از شش میلیون هکتار - و هم تعداد مناطق مسکونی آسیب‌دیده دارد. پایگاه‌های هواشناسی دمای ۴۰ تا حتی ۵۰ درجه را گزارش داده‌اند و تا ماه فوریه انتظار بارندگی چندانی نمی‌رود. بنا بر گزارش هواشناسی سال ۲۰۱۹ خشک‌ترین و گرم‌ترین سال از زمان ثبت جریانات آب و هوایی بوده. دمای هوا در سراسر استرالیا ۱.۵ درجه بالاتر از حد میانگین بوده. علاوه بر این فصل آتش‌سوزی در سال ۲۰۱۹ زودتر و با شدت بیشتری آغاز شد. خشک‌سالی متداوم به همراه باد شرایط را به آنجا رسانده که بخش بزرگی از ۲۰۰ منبع آتش‌سوزی که در حال حاضر در امتداد ساحل شرقی شعله‌ور هستند، به اندازه‌ای هیولوار هستند که نمی‌توان آنها را خاموش کرد. دولت استرالیا تخمین می‌زند که شعله‌های آتش هنوز برای ماه‌ها به‌اندازه کافی طعمه در اختیار دارند. بسیاری از مردم در استرالیا- سرزمینی که سیاست‌مداران برجسته‌اش تغییر اقلیم را به تمسخر اختراع هیپیسترهای شهرنشین، دوستداران درخت و محافظان پرندگان می‌دانند- اکنون برای نخستین بار آشکارا ختم‌شی دولت را زیر سؤال می‌برند. آیا خشک‌سالی‌ها، موج‌های گرمایی و توفان‌ها در استرالیا می‌توانند به‌راستی، همان‌طور که پژوهشگران اقلیمی پیش‌بینی می‌کنند به مرور زمان شدیدتر شوند؟ آیا واقعیت دارد که عوالب تغییر سریع اقلیم در نتیجه فعالیت‌های انسانی مدت‌هاست که قابل لمس هستند، آن هم در جنگل‌های اکالیپتوس جلوی خانه؟

دیل دومینی هاوز، پژوهشگر در زمینه فاجعه و آتش‌سوزی از دانشگاه سیدنی در مصاحبه‌ای با رسانه «تایت» می‌گوید: «استرالیا در برابر یک نقطه عطف قرار گرفته. آنچه ما اکنون مشاهده می‌کنیم، با شرایط عادی هیچ‌گونه ارتباطی ندارد. این پیش‌درآمدی است برای آنچه استرالیا در آینده انتظارش را می‌کشد». مشاهدات دومینی هاوز در طول سال‌ها نشان می‌دهد که فصل آتش‌سوزی جنگل‌ها در استرالیا دیگر طبق هیچ الگوی خاصی رخ نمی‌دهد. آنها زودتر از حد معمول آغاز می‌شوند و مدت طولانی‌تری ادامه دارند. حتی جنگل‌های بارانی که تا به حال جرقه‌ای هم ندیده بودند، به دامان آتش افتاده‌اند. دومینی هاوز اضافه می‌کند که تغییر گسترده اقلیم در جهان در ایجاد این جهنم نقش مهمی برعهده دارد. البته عوامل دیگری مانند رشد شدید جمعیت در استرالیا و یک برنامه نسبتاً افسارگسیخته ساخت‌وساز تأثیر مهمی در این شرایط دارند. اما خشک‌سالی بی‌سابقه، سرزمین را آن‌چنان خشک کرده که در سطح گسترده‌ای آتش گرفته می‌شود. نه‌تنها خشک‌سالیی در سال ۲۰۱۹ بسیار غیرمعمول بود، بلکه این خشکی با پدیده ال‌نینیو مصادف نبود. به جای آن یک الگوی جریان از اقیانوس بین آفریقا و اندونزی- دوقطبی اقیانوس هند- بر آب و هوا در مناطق آتش‌سوزی استرالیا حکمفرماست. این جریان آب گرم دریا را از سواحل غربی استرالیا می‌مکد و موجب می‌شود تا ابرهای کمتری روی توده خاکی شکل بگیرند. در هر حال آینده اقلیم استرالیا بشدت تحت تأثیر دریا خواهد بود. بنا بر جدیدترین گزارش‌ها دمای آب در اقیانوس‌های پیرامون قاره در ۱۱۰ سال گذشته به‌طور میانگین یک درجه بالاتر رفته، به همین نسبت نیز دمای هوا. حتی این تغییرات دما که اندک به‌نظر می‌رسند قادرند فجایع طبیعی را در آینده شدیدتر کنند؛ سطح آب دریا هم‌اکنون در حد محسوسی بالا آمده و موج‌های گرمایی بیشتر شده‌اند. به گفته هواشناسان از باران در مناطق جنوبی استرالیا در آینده خبری نخواهد بود و به‌جای آن در شمال با شدت فراوان خواهد بارید. نمایندگان مهم‌ترین مرکز پژوهشی استرالیا CSIRO همین چند ماه پیش نوشتند که «بسیاری از شهرهای ساحلی استرالیا می‌توانند از حالا خود را برای تجربه آنچه پیش‌تر سیل صدساله به‌شمار می‌آمد، از نیمه این قرن به بعد حداقل سالی یک بار آماده‌کنند». در سال ۲۰۱۵ برجسته‌ترین پژوهشگران اقلیمی استرالیا هشدار داده بودند که این سرزمین تا سال ۲۰۹۰ با ۱.۵ درجه سانتی‌گراد افزایش دما از دیگر مناطق دنیا بسیار گرم‌تر خواهد شد، که دولت برابند، کارهای گلخانه‌ای خود را بهبود نبخشد. آنها افزوده بودند که افزایش گرما در استرالیا به احتمال بسیار قوی به دلیل تغییر اقلیم در نتیجه فعالیت‌های انسانی است.

در این میان دولت استرالیا دیرکردی در اقدامات خود نمی‌بیند. اسکات مورسون، نخست‌وزیر استرالیا، یک طرفه‌پرواقرص صنعت زغال‌سنگ هفته گذشته در یک مصاحبه مطبوعاتی گفته که از یک «سیاست هوشمندانه» در برقراری توازن بین نیازهای اقتصادی و محیط زیست استفاده می‌کند. پرسش‌ها در زمینه اینکه دولت دقیقاً برای پیشگیری از فجایع طبیعی در استرالیا در درازمدت چه برنامه‌هایی دارد، از جانب نخست‌وزیر بی‌پاسخ مانده‌اند.